

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Підписання угоди про реадмісію навряд чи перетворить Україну на міграційний буфер ЄС

МЦПД розпочав дослідницький проект з поширення досвіду країн ЄС щодо виконання угод про реадмісію – повернення нелегальних мігрантів. Про ситуацію з нелегальною міграцією, способи вирішення поточних проблем і наслідки підписання Україною та ЄС угоди про реадмісію – в інтерв'ю керівника проекту Віктора Чумака редакторів "Вісника Центру"

Підписання угоди про реадмісію – це умова, яку ставить Україні ЄС для пом'якшення візового режиму. Чи вигідна така угода Україні?

– Країнам-постачальникам нелегальних мігрантів, до яких належить Україна, такі угоди загалом не вигідні. Окрім того, що Україна – країна транзиту нелегальної міграції з Китаю, Пакистану, Афганістану, Шрі-Ланки, вона так само є країною – постачальником власних заробітчан до ЄС. Потік нелегалів з України не можна назвати потужним. Утім, і в поточних масштабах це явище несе для ЄС не загрозу – певну "обтяжливість". Хоча українські заробітчани користуються великим попитом в ЄС і в певному сенсі вигідні Євросоюзу, існують ризики проникнення каналами нелегальної міграції кримінальних злочинців, наркотиків, здійснення продажу людей, людських органів – саме через ці загрози ЄС наполягає на підписанні Україною угоди про реадмісію.

Підписання такої угоди означатиме, що нелегали "осідатимуть" в Україні чи навпаки – будуть змушені прокладати маршрути через інші країни?

– Обидва варіанти можливі. Якщо Україна не матиме відповідних угод про реадмісію з країнами походження нелегалів, є ризик того, що вони "осядуть" тут. Однак імовірніше, що нелегальні мігранти, знаючи про перспективу повернення в Україну замість життя в ЄС, прокладатимуть шляхи тими країнами, що не мають домовленостей про реадмісію з ЄС.

Існують також інші варіанти. Наприклад, Німеччина запропонувала Польщі взяти на себе всі витрати на утримання та переправлення нелегалів, тимчасом як Польща опікується ідентифікацією та належним юридичним оформленням повернення мігрантів до країн

походження. Поляки пропонують нам такий самий принцип співпраці, але для юридичного оформлення таких дій, звичайно, потрібна угода про реадмісію. Після її підписання можна буде вести розмову і про співфінансування, і про технічну допомогу та ін.

Що очікує зараз на нелегального мігранта, затриманого на українському кордоні?

– Прикордонники утримують нелегала, доки не встановлять його особу: ім'я, країну походження. Після цього триває робота з посольствами, часто за допомогою діаспори, з повернення порушника представникам влади його країни. Проблема полягає у тому, що зазвичай дуже важко встановити особу нелегального мігранта. Більшість з них не співпрацюють з прикордонниками, не мають при собі документів або свідомо їх знищують.

Нелегали утримуються не в дуже добрих умовах, а донедавна прикордонники були змушені фінансувати їхнє утримання за рахунок власного бюджету. Лише два роки тому в державному бюджеті почали передбачати кошти на утримання нелегалів. Нині ці витрати становлять приблизно 19 гривень на особу в день. Для порівняння: в Угорщині утримання нелегала коштує 25–35 доларів на день. Щоб гарантувати нелегальному мігранту умови утримання згідно з міжнародними стандартами, яких Україна зобов'язана дотримуватися, щоденні витрати мають бути близько 15 доларів на особу.

Чого передусім позбавлені нелегали в умовах недофінансування?

– Практично всього, крім харчування: телефонного зв'язку, засобів особистої гігієни і, звичайно, передусім пристойного житла. В основному вони розміщуються в непристосованих казармах. Хоча ці казарми і називаються місцями

Як уникнути нових "цукрових криз"

Проблеми на ринку цукру зумовлені передусім відсутністю цілісної державної політики з реформування галузі виробництва цукру в Україні. Виробництво цукру з вітчизняних буряків набагато дорожче за його виробництво з імпортованого тростинного сирцю. Намагаючись захистити вітчизняних виробників, Україна встановила високе ввізне мито на сирець, квоти на поставку цукру на внутрішній ринок, а також мінімальні ціни на цукровий буряк і цукор.

Вигідний споживачам сценарій подолання проблеми полягає у скасуванні імпортного мита на цукор-сирець і знятті інших обмежень на ввезення цукру в Україну. Це призведе до збільшення пропозиції, а також поступового здешевлення собівартості цукру, що виробляється українськими цукроварнями, внаслідок їхньої переорієнтації на дешевшу тростинну сировину. Негативним наслідком такого рішення буде розорення частини цукроварень, які вироблятимуть неконкурентоспроможний цукор. Внаслідок такого рішення також постраждають виробники цукрових буряків, які не зможуть переорієнтувати своє виробництво на інші види сільгосппродукції.

Вигідний виробникам сценарій полягає у збереженні квоти на пільговий імпорт сирцю, скасування положення про обов'язкове вивезення з України цукру, виробленого з імпортованої сировини, але зі збереженням обмежень на імпорт готового цукру. Водночас буде необхідно забезпечити прозорий розподіл між цукроварнями пільгового сирцю, а також встановити належний контроль за поведінкою великих операторів на ринку. Негативний ефект цього варіанта – збереження високих цін на цукор в Україні, підтримка неефективного виробництва, можливості для корупції та контрабанди цукру.

тимчасового утримання, але живуть там нелегальні мігранти доволі довго.

Як ставляться посольства до звернень прикордонників щодо повернення їхніх громадян?

– Вони не в захваті. Для китайців, наприклад: людська експансія – практично державна політика, тому є прихована протидія поверненню. Деяким країнам у чомусь вигідно відправляти своїх громадян до багатих країн. Якщо емігранти там легалізуються, почнуть заробляти гроші, підтримувати родичів на батьківщині – це пряма вигода.

Чи має Україна реадмісійні угоди з країнами – найбільшими постачальниками нелегальних мігрантів?

– Не має. Тривають переговори з Росією, Узбекистаном, Казахстаном. Проте Росія, наприклад, погоджується приймати лише власних громадян, а транзитних нелегалів вона поки що вивела за рамки переговорів.

Що спонукає людей залишати рідну країну: пошук кращого життя чи уникнення фізичної небезпеки?

– Тут ідеться лише про шукачів кращої долі. Ті, кому на батьківщині загрожує небезпека через політичну, етнічну, релігійну чи іншу належність, отримують статус біженця, захищаються конвенцією ООН, законодавством. Потрапивши до ЄС, вони не підлягають реадмісії, не утримуються у спеціальних таборах, їхня особа легко встановлюється, вони мають право вільно пересуватися, можуть влаштуватися на роботу і чекати, доки вирішиться питання щодо надання їм відповідного статусу. У разі відмови вони можуть навіть оскаржити таке рішення і продовжувати безперешкодно перебувати в ЄС. Проте більшість людей, які намагаються нелегально потрапити через Україну до ЄС, під ознаки біженця не підпадають. ■

Віктор Чумак – кандидат юридичних наук (1998), доцент, генерал-майор юстиції.

Від 2001 до 2004 року – постійний член делегації України на переговорах з Європейською Комісією щодо Плану дій Україна – ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ і реадмісії.

Проект “Вдосконалення механізмів реалізації міграційної політики України. Поширення досвіду країн ЄС щодо виконання угод про реадмісію” фінансується Посольством Великої Британії в Україні, Фондом Стефана Баторі, Фондом Фрідріха Еберта, програмою Інституту відкритого суспільства (OSI) “Ініціатива з розвитку місцевого самоврядування” (LGI). Докладніше про проект можна дізнатися за адресою: <http://www.icps.kiev.ua/project.html?pid=93>.

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до Віктора Чумака за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою vchumak@icps.kiev.ua.

Вереснева криза дала новий поштовх українській політиці

Нове число публікації “Політичний коментар”, що вийшло друком минулого тижня, підсумовує політичні результати вересня. Читайте про головні висновки, тенденції та зміни у міжнародних відносинах України, політичній боротьбі, державній політиці й економіці з погляду експертів МЦПД

Політичне середовище

Новий уряд Віктор Ющенко сформував з відданих йому людей, і практично його треба вважати новим Прем'єр-міністром. Віктор Ющенко розраховує зупинити сповільнення економічного зростання напередодні парламентських виборів. Утім, розпочати реформи зараз буде набагато важче, аніж безпосередньо після перемоги “Помаранчевої революції”. Підтримка населенням впала, у Верховній Раді Президент Віктор Ющенко може спиратися максимум на 40% голосів, а мати в опозиції такого політика, як Юлія Тимошенко, – це головний біль для лідера будь-якої країни. Утім, політична сила Віктора Ющенка чи політична сила Юлії Тимошенко навряд чи буде спроможна самостійно сформулювати більшість у новому складі Верховної Ради. Тому колишні партнери придивляються до можливого союзу з колишнім ворогом – Віктором Януковичем.

Зовнішні відносини

Росія привітала відставку Юлії Тимошенко. Розкол “помаранчевої” коаліції – в інтересах Кремля, який зацікавлений у провалі “країни – розсадника кольорових революцій”. Якщо з Прем'єром Юлією Тимошенко Москва боролася, то

опозиціонерку Юлію Тимошенко вона може підтримувати. ЄС і США толерантно сприйняли відставку в Україні, успіх якої для них означає просування демократичних і ринкових цінностей у регіоні. Результати парламентських виборів у Німеччині та Польщі дають підстави розраховувати на подальше посилення лобювання політиками цих країн у Брюсселі українських европрагнень.

Державні рішення

Президент забрав у секретаря Ради національної безпеки та оборони (РНБО) повноваження щодо доручень органам виконавчої влади та погодження з РНБО призначень силовиків, прокурорів і суддів. Ці повноваження було надано колишньому секретарю РНБО Петру Порошенку для збалансування впливу Юлії Тимошенко. Відставка обох позбавила схему, яка викликала критику багатьох політиків, сенсу. Перед новим секретарем РНБО стоїть дуже важливе завдання створити нову демократичну функцію – координації державної політики. Поданий урядом проект бюджету-2006 фіксує відсутність планів щодо здійснення реформ. Якщо бюджет буде ухвалено в такому вигляді, перетворення у системі соціального

захисту, житлово-комунальному господарстві або реформа системи охорони здоров'я не отримають бюджетного фінансування 2006 року. Упродовж 2006 року заплановано підвищити мінімальну зарплату на 21% (проти 40% 2005 року). Частка соціальних видатків бюджету-2006 скоротиться з 80,7% 2005 року до 79,6%.

Економічне середовище

Темпи економічного зростання продовжують уповільнюватися. У січні–серпні 2005 року ВВП зріс на 2,8%. У першому півріччі було залучено іноземних інвестицій на 14,4% менше, ніж у відповідному періоді 2004 року. Після певного сповільнення зростання цін у II кварталі у липні–серпні інфляція знову прискорилася у річному виразі. МЦПД погіршив прогноз зростання ВВП 2005 року до 4%. ■

Повний огляд політичної ситуації читайте в публікації “Політичний коментар”, яка пропонує міжнародній спільноті щомісячний огляд тенденцій і прогноз розвитку ситуації в Україні, дає змогу краще зрозуміти рівень і напрям змін, що відбуваються, та полегшує іноземним інвесторам оцінювати політичні ризики. З питань передплати публікації звертайтеся, будь ласка, до Андрія Старинського за телефоном (044) 484-4410 та електронною поштою: marketing@icps.kiev.ua.

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеним до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044) 484-4410, факс: (044) 484-4402. Архів **вісника центру** зберігається за адресою: <http://visnyk.icps.kiev.ua/> Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044) 484-4400. Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.